

Jelena R. Perišić¹

Jagelonski univerzitet u Krakovu – Filološki fakultet, lektor

Univerzitet u Novom Sadu – Filozofski fakultet, student doktorskih studija

REČNIK KOLOKACIJA SRPSKOG JEZIKA U DOMENU JEZIKA STRUKE I NAUKE – POTREBE I MOGUĆNOSTI

Zajednički evropski referentni okvir za žive jezike kao jedan od ishoda učenja stranog jezika na visokim nivoima izdvaja sposobnost argumentacije, koja se najbolje očituje u naučnom funkcionalnom stilu, odnosno u njegovom segmentu koji se naziva jezik struke i nauke. S druge strane, praksa sa studentima i kandidatima istraživačima ukazuje na poteškoće i u recepciji i u produkciji kada je u pitanju sintagmatska leksička spojivost. Prethodno opisani problemi ukazuju na potrebu za priručnikom u vidu rečnika kolokacija srpskog jezika u domenu jezika struke i nauke, koji bi bio koristan za strance, prevodioce stručnih tekstova, ali i za izvorne govornike srpskog jezika, budući da se u leksikografskoj praksi kolokacijski spojevi retko sistemski prezentuju. Stoga, cilj ovog rada jeste nacrt makro i mikrostrukture specijalizovanog rečnika kolokacija u srpskom jeziku, u naučnom stilu i oblasti lingvistike.

Ključne reči: srpski jezik, rečnik, kolokacije, jezik struke i nauke, lingvistika.

1. Uvod

Pre nego što se definišu ciljevi i zadaci ovog rada, predstavice se ključni pojmovi – *jezik struke*, *naučni diskurs* i *terminološki sistem*, kao i problemi u recepciji i produkciji kolokacija.

1.1. Jezik struke, naučni diskurs, terminološki sistem

1.1.1. Jezik struke. Kada je u pitanju jezik struke i nauke, postoje dva osnovna pristupa u analizi, koje nalazimo u studijama Sejdžera (Sager et al. 1980) i Svejzla (Swales 1981). Kod prvog je akcenat na jeziku struke, kod drugog na

¹ *Kontakt podaci:* jelena.perisic@uj.edu.pl, jelena.perisic991@gmail.com.

naučnom diskursu. U primenjenoj lingvistici kao posebna područja istraživanja izdvajaju se engleski jezik struke i engleski za akademske namene, koji se bave stilskim razlikama između opšteg engleskog jezika i engleskog kao jezika nauke. Definicije koje pronalazimo u *Enciklopedijskom rečniku primenjene lingvistike (The Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics)* i *Rautlidžovoj ekciklopediji nastave i učenja jezika (The Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning)* upućuju na to da je osnovna svrha nastave i učenja jezika struke i nauke povezana sa obrazovnim ili profesionalnim ciljevima pojedinaca.

Džavid (Javid 2013: 138) se poziva na ranije teorije istraživača koji su tvrdili da je engleski jezik struke stvorio ravnotežu između istraživanja i prakse. Kako u vezi s tim smatra Daglas (Douglas 2002), otkriveno je da ne samo različite specijalističke oblasti, već i razne njihove grane, zahtevaju različite komunikativne funkcije koje se ostvaruju pomoću sintakse, morfologije, semantike, fonologije, leksike i diskursa. Engleski jezik struke (engl. *ESP – English for Specific/Special Purposes*) odnosi se na polje delatnosti koje teži ka tome da zadovolji specifične jezičke potrebe osoba koje engleski jezik uče kako bi ostvarile svoje akademske profesionalne ili poslovne ciljeve. Stoga, fokus je postavljen na jezik koji je u skladu sa određenim predmetnim poljem ili kontekstom i generalno je namenjen odraslima koji već imaju predstavu o osnovnim pojmovima jezičkog sistema, obično na srednjem ili naprednom nivou znanja jezika (Našca-Tartière 2011: 95). Slično je i zapažanje J. Dražić (Dražić 2008: 17), koja potrebu u kontekstu učenja stranog jezika opisuje kao veoma širok pojam koji se može vezivati samo za odrasle, budući da oni imaju jasno definisane potrebe. Potrebe korisnika najčešće su individualnog karaktera i teško ih je klasifikovati, ali takođe mogu biti i profesionalno usmerene. Cilj ovih drugih jeste razvijanje sposobnosti za adekvatno i pouzdano sporazumevanje u okviru određenih profesionalnih polja, tzv. *jezika struke*. Različite struke jezički su obeležene, kako u pogledu leksike – svojom terminologijom, tako i gramatičkim sredstvima.

Kada se analizira akronim ESP mora se imati u vidu i postojanje još jedne terminološke varijante – LSP (*Language for Specific Purposes*). U ovom slučaju *engleski* je zamenjen hiperonimom *jezik*, s ciljem da se naglasi širi pristup učenju jezika. Većina autora koristi paralelno oba termina, što treba izbegavati. Dejvid Kristal (Crystal 1999: 106) uspeva da razgraniči ova dva termina na taj način što ESP tretira kao naziv koji se daje kursevima za strance gde je vrsta engleskog jezika određena profesionalnim potrebama studenata, u očiglednoj suprotnosti sa opštim engleskim jezikom. S druge strane, LSP je oblast istraživanja i prakse u razvoju programa učenja za osobe kojima je jezik (ili njegova varijanta) potreban kako bi zadovoljili određene komunikativne potrebe.

Ako se osvrnemo na kolokacije u stručnom jeziku, Bibović (Bibović 1979) posebno ističe njihovu stabilnost koja se ispoljava u: leksičkom sastavu komponenata (npr. kolokacija *verify a theory* ne dopušta zamenu elemenata),

morfološkom (npr. *chase the wild goose* ne može se slagati sa imenicom u množini) i sintaksičkom sastavu (nije dopušteno premeštanje komponenata, kao što je npr. upotreba pasiva u određenim konstrukcijama poput *the close attention is being given*).

1.1.2. Naučni diskurs. Naučni funkcionalni stil² teži preciznosti, čak i po cenu višestrukog ponavljanja iste reči u istom značenju, o čemu piše i Mitrofanova: „Naučni govor nije toliko usmeren na uvođenje novih glagola, koliko na višestruko ponavljanje jednih te istih. Usled toga frekvencija upotrebe pojedinih glagola veoma je visoka, a opšti glagolski fond manji po obimu” (Митрофанова 1973: 54). Kako smatra Petrov (Петров 1985), reči sa najvećom frekvencijom u NFS postaju semantički ogoljene i svedene na jedno ili dva značenja. Za NFS je karakteristična naučna metafora³ koja predstavlja suprotnost terminima kao najtipičnijem sloju ovog funkcionalnog stila, s tim što im je pozicija bitno različita – dok su termini obligatorne jedinice NFS, metafore su fakultativne pojave i njihova najvažnija osobina je nedovršenost i hipotetičnost.

Namena takvih metafora je navođenje istraživača na još nepoznate sličnosti i analogije. Upravo nezavršenost i hipotetičnost metafora stvara potrebu za njihovo uvođenje u cilju ukazivanja na ona fundamentalna svojstva realnosti koja još predstoji izdvojiti. Dakle, ako su metafore neophodne zbog svoje sposobnosti da omoguće neko novo viđenje, onda takozvani doslovni jezik deluje suviše ograničeno jer to viđenje ne može obezbediti. Upravo mogućnost formiranja novih ideja, između ostalog novih naučnih pojmova, spada, po našem mišljenju, u determinišuće odrednice naučnih metafora (Петров 1985: 198–199).

U vezi s metaforom, Halidej skreće pažnju na put koji „gramatička metafora” prelazi od klauze do nominalne forme. Kod leksičke metafore jedna leksema se zamenjuje drugom⁴, kod gramatičke se menja gramatička klasa

² U daljem tekstu: NFS.

³ Naučna metafora je u neraskidivoj vezi konceptualizacijom koju D. Klikovac (Klikovac 2004: 9) definiše kao „obrazovanje pojmova na osnovu čovekovog fizičkog, čulnog, emocionalnog i intelektualnog iskustva sa svetom koji ga okružuje”. Lejkof i Džonson (Lakoff–Johnson 1980) uvode distinkciju između jezičke i konceptualne ili pojmovne metafore, pri čemu ovu drugu opisuju su kao prenošenje znanja iz jednog (izvornog) pojmovnog domena – obično čulno saznatljivog i dobro poznatog – na drugi (ciljni), često potpuno različit domen. Ovu teoriju podržava i Klikovac (2004: 11) koja smatra da je metafora pre svega stvar mišljenja, tj. preduslov da postoji u jeziku jeste njeno postojanje u mišljenju. S tim u vezi, R. Dragičević (Драгићевић 2010: 147–149) govori o tri nivoa metafore: prvi nivo je pojmovna metafora kao mehanizam mišljenja, na njoj se zasniva leksička kao jezički mehanizam. Za razliku od njih, poetska metafora kao treći nivo i stilska figura nije opšteprihvaćena, već je sredstvo za postizanje originalnog, nesvakidašnjeg i živopisnog izražavanja.

⁴ Npr. *krilo aviona* (: ptice), *noga stola* (: čoveka/životinje).

ili čitava gramatička struktura⁵. Efekat je u oba slučaja isti – donose se nove nijanse značenja. Postavlja se pitanje zašto se engleskim jezikom nauke obično piše po ovom modelu, odnosno kakva se korist dobija od ovakve metaforičke rekonstrukcije. Autor predlaže da se problem sagleda iz dva ugla. Jedan je tačka gledišta neposrednog konteksta u diskursu: kako to pomaže u argumentaciji, kako doprinosi opravdanosti činjenica navedenih u tekstu. Drugi je ugao posmatranja šireg konteksta u okviru teorije: kako to pomaže prilikom formiranja okvira tehničkih koncepata koji su jedni s drugim taksonomski povezani i operišu na visoko apstraktnom nivou gde svaki termin kondenzuje veliku količinu akumuliranog znanja (Haliday 2004: 191). Po njegovom mišljenju, moguće je da ovakav postupak ne izazove nikakvu reakciju, osim ako se ne radi o varijanti maternjeg jezika. Naučni engleski može se razlikovati, ali to je i dalje jedna vrsta engleskog jezika, isto kao što je naučni kineski vrsta kineskog. Ako neko naučni engleski oseća kao tuđi, to je zato što reaguje na njega kao na oblik jezika koji već dobro poznaje, kao npr. svoj maternji jezik. Sa druge strane, ako se naučni engleski odmah postavi kao drugi jezik, može se učiniti neverovatno teškim, posebno ako je to prvi kontakt sa jezikom nauke, ali i to se prilično razlikuje od osećaja otuđenosti od njega. Ta vrsta engleskog mogla bi se odrediti kao forma u kojoj se određene reči, i još specifičnije određene gramatičke konstrukcije, ističu kao visoko favorizovane, dok se ostale crte povlače i postaju manje favorizovane nego u drugim varijantama jezika (Haliday 2004: 201–202).

U vezi sa paradigmatiskim leksičkim odnosima B. Tošović (Тошовић 2002: 347–350) smatra da sinonimiju u naučnom stilu predodređuju: 1) mala verovatnoća pojave reči različitih stilskih vrednosti, 2) neminovnost ponavljanja, 3) ograničena mogućnost polisemantizacije, 4) dominantna uloga termina i njihova slaba sinonimičnost. Najčešće se upotrebljavaju stilski nemarkirani sinonimi, tako da se naučna sinonimija odlikuje jednoobraznošću, a antonimija obično dolazi samo u funkciji suprotstavljanja pojmova.

1.1.3. Terminološki sistem. Kada je reč o terminima i terminologiji, R. Simeon termin definiše na sledeći način:

Služeći za tačno označavanje pojmova s područja znanosti – termini čine najviši razred naziva, koji u usporedbi s mnoštvom ostalih riječi imaju veću tačnost i postojanost značenja, jer nisu višeznačni i jer im je jasno određen pojmovni sadržaj i opseg (npr. u gramatici se daje definicija onoga što treba razumjeti pod terminima: subjekt, predikat, objekt, priložna oznaka, glagol, veznik, prijedlog, korijen riječi, zvučni i bezvučni glasovi, itd.).

(Simeon 1969)

Opisujući lingvistička svojstva termina isti autor navodi da se oni grade od leksičkih elemenata koji već postoje, i to po zakonima gramatike datog

⁵ Npr. *doživela je predivan prizor : predivan prizor je susreo njene oči.*

jezika, sledećim principima tvorbe: 1) davanje postojećim rečima „osobitoga terminološkog značenja” (npr. *lanac* – u pravom smislu, *gorski lanac* – u geografiji); 2) upotreba grčkih i latinskih elemenata reči (npr. *thermos* – ‘topao’ + *metreo* – ‘merim’); 3) kalkiranje, tj. prevođenje (npr. *rak* = nem. Krebs). Neki naučni, umetnički ili tehnički termini, prodirući u razne zemlje zajedno s pojmovima i pojavama koje im odgovaraju, postaju međunarodni, tj. upotrebljavaju se u raznim jezicima s neznatnim razlikama u pisanju i izgovoru (npr. *mehanizam*, *sovjet*) (Simeon 1969: termin).

V. Novicki u svojoj knjizi *Osnovi terminologije* termin određuje kao naziv koji ima dogovoreno značenje, dodeljeno konceptu u okviru jednog područja. Po njegovom mišljenju, naučni, tehnički, ekonomski i ostali koncepti danas u tolikoj meri prodiru u sferu svakodnevnog života da je često teško odlučiti da li se neki naziv može smatrati terminom ili je to samo običan naziv koji ne spada u termine.⁶ U takvim slučajevima poželjno je da odlučujuća bude tačka gledišta. Na primer, tako uobičajene nazive kao što su *čovjek* ili *ptica* s pravom treba smatrati terminima u odgovarajućim oblastima – prvi u antropologiji, drugi u ornitologiji. Napominje da se mora imati u vidu i to da se jedni termini nazivaju konkretnim, dok su drugi apstraktni (Nowicki 1986: 35–37).

Budući da je predmet ovog rada nacrt rečnika kolokacija, pažnja će se obratiti pre svega na terminološku leksiku u formi dvočlanih (ili višečlanih) struktura, odnosno *terminološke kolokacije*⁷.

1.2. Problemi u recepciji i produkciji kolokacija

Prema Zajedničkom evropskom referentnom okviru za žive jezike, jedan od ishoda učenja stranog jezika na visokim nivoima jeste i sposobnost argumentacije, koja se najbolje očituje u naučnom funkcionalnom stilu, odnosno u njegovom segmentu koji se naziva jezik struke i nauke. Svršeni studenti srbistike u inostranstvu, kao i polaznici kurseva na visokim nivoima, kasnije nastavljaju da se bave naukom i(li) rade kao prevodioci – dolaze u kontakt, između ostalih, sa tekstovima iz različitih naučnih oblasti. Praksa sa kandidatima istraživačima ukazuje na poteškoće i u recepciji i u produkciji kada je u pitanju

⁶ Problemom prodiranja termina u opšti leksički fond i njihovom leksikografskom obradom bavila se i R. Dragičević. U radu posvećenom determinologizaciji kao načinu bogaćenja leksičkog fonda autorka zaključuje da se termini ne prenose isključivo u razgovorni, već se mogu preneti u bilo koji drugi funkcionalni stil, pa čak i u okviru naučnog pozajmljivati iz jedne sfere u drugu, pri čemu se dobija novo terminološko značenje (Драгићевић 2017: 417–425).

⁷ Prema definiciji koju predlaže D. Bukovčan (Bukovčan 2009: 165), terminološke kolokacije su leksikalizovane dvočlane strukture sa sadržajem specifičnim za određen domen, koji se karakteriše konvencionalnošću i leksičkom validnošću. Po mišljenju M. Turk (Turk 2000: 478), terminološke kolokacije zadovoljavaju leksikografske kriterijume za razlikovanje termina od jedinica opšteg leksičkog fonda jer je reč o jedinicama mišljenja, odnose se na jedan pojam i određuju ga u okviru datog predmetnog polja, tj. koriste se u specijalizovanoj naučnoj oblasti i deo su hijerarhijske klasifikacije.

sintagmatska leksička spojivost. Naime, prisutni su problemi povezani sa ravni kombinacije, sinonimijom, jezičkom interferencijom (spoljašnjom ili unutarjezičkom), metaforom i drugim semantičkim transformacijama⁸, kao i leksičkim prazninama. Dosadašnja istraživanja na polju usvajanja kolokacija (Aghbar 1990; Hussein 1990; Ghadessy 1989; Gitsaki 1999; Martińska 2004; Perišić 2020) pokazala su da je jezički transfer uzrok najvećem broju grešaka u vezi sa kolokacijskom kompetencijom.

Istraživanja kolokacija u jeziku nauke do sada su uglavnom vršena na materijalu engleskog jezika. Ines Jelovčić (Jelovčić 2010: 53) je ispitivala stavove studenata u vezi sa nastavom jezika struke na univerzitetu i zapazila kako su, prilikom prelaska na akademski nivo, studenti svesni potrebe za jezikom struke jer se od početka studija susreću s literaturom na stranom (uglavnom engleskom) jeziku. Zato u okviru jezika struke naglašavaju važnost čitanja i razumevanja stručnih tekstova i usvajanja stručne terminologije. Osim toga, dok rad na usavršavanju gramatike većina studenata smatra potrebnim ili potrebnim u određenoj meri, rezultati koji se odnose na usvajanje akademskih načela pisanja na engleskom jeziku upućuju na to da studenti ne pokazuju izraženu motivaciju za ovakvu vrstu nastavnog rada.

1.3. Predmet, cilj, zadaci

Prethodno opisani problemi ukazuju na potrebu za priručnikom u vidu rečnika kolokacija srpskog jezika u domenu jezika struke i nauke, kako bi se na jednom mestu našao najveći broj sekundarnih kolokata određene ključne reči i otklonile dileme u vezi sa upotrebom (pre svega se misli na pogrešnu upotrebu sinonima). Ovakav rečnik takođe bi bio koristan za prevodioce prilikom prevođenja stručnih tekstova, ali i za izvorne govornike srpskog jezika, budući da se u leksikografskoj praksi kolokacijski spojevi retko sistemski prezentuju, a u terminološkim zbirkama takođe se obično ne beleže ni iscrpno ni sistematično.

Za sada ne postoji rečnik kolokacija u srpskom jeziku. Mikrostrukturu i smernice za izradu rečnika kolokacija dala je J. Dražić u knjizi *Грамаатичке и лексичке колокације у српском језику* (Дражић 2014) i radu *Нејезички и језички фактори за концепирање речника колокација српског језика* (Дражић 2016). Kao korisni izvori ideja za budući rečnik mogli bi poslužiti i postojeći rečnici formirani na materijalu engleskog – *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*, *Macmillan Collocations Dictionary* kao opšti rečnici kolokacija ili *The American Heritage Stedman's Medical Dictionary* ili *Dictionary of Business Collocations* kao rečnici usko vezani za terminologiju ili jezik struke, ali i drugih slovenskih jezika – npr. predlozi za predstavljanje kolokacija u *Velikom rečniku poljskog jezika* (*Wielki słownik języka polskiego*).

Cilj ovog rada jeste nacrt makro i mikrostrukture specijalizovanog

⁸ Više o semantičkim transformacijama u kolokacijama u jeziku nauke (lingvistike i tehnike) u: Перишић 2022.

rečnika kolokacija u srpskom jeziku, u naučnom stilu i oblasti lingvistike, tj. onih postojanih leksičkih spojeva koji bi odvajali ovu naučnu disciplinu od ostalih, ali i jednoznačne termine od kolokacija.

Nakon predstavljaja ranijih istraživanja koja bi donekle dala odgovor na pitanje *Kakav nam je rečnik kolokacija potreban?* i upoznavanja sa nekoliko postojećih rečnika i modela za izradu rečnika kolokacija, plan je da se: a) opiše građa iz koje se ekscerpiraju frekventni primeri postojanih leksičkih spojeva, b) izdvoje parametri za identifikaciju ključnih reči (primarnih kolokata), c) ponudi primer uređenog rečničkog članka, gde bi ključna reč bila reprezentant svake od autosemantičkih reči.

Građu za ovo pilot-istraživanje čine zbornici naučnoistraživačkih radova iz oblasti lingvistike i primeri iz elektronskog korpusa savremenog srpskog jezika (KSSJ), kao funkcionalnostilski neobeležene građe.

2. Kakav nam je rečnik kolokacija potreban? (ranija istraživanja)

O tesnoj vezi gramatike i rečnika, potrebi da gramatičari i leksikolozi rade zajedno i „u rečniku i gramatici vladaju ista pravila identifikacije, klasifikacije i interperetacije” govori Zuzana Topolinjska u svom radu *Šta tražim u rečniku?* (Тополињска 2002: 33–37). Njena vizija rečnika koja počiva na preciznijim i jasnijim gramatičkim uputstvima je sledeća:

Sanjam rečnik sa formulama sintaksičke valencije i sa instrukcijama o ograničenoj selekciji argumenata odgovarajućih predikata. [...] Sanjam rečnik koji bi mi slične formule pružao ne samo za glagole, nego i za imenice i prideve. [...] Sanjam rečnik koji bi negde na početku, u uvodu, nudio definicije svih gramatičkih kategorija koje predviđa u svojoj mreži kvalifikatora, i to jednoznačne definicije koje podležu verifikaciji pomoću jednostavnih testova.

(Тополињска 2002: 35–36)

Tvrtko Prčić (Prčić 2017: 59) parafrazira zapažanje Filmora i navodi kako bi podaci u rečniku trebalo da odraze, i kvantitativno i kvalitativno, ono znanje koje je potrebno da bi se razumeli ljudi kada upotrebljavaju neku reč (pasivno znanje) i da bi ih ljudi mogli adekvatno upotrebiti u svom govoru i pisanju (aktivna funkcija). Ovaj autor nudi i model predstavljanja leksičkih kolokacija u okviru specijalnog rečnika leksičkih mreža. Prema njegovom mišljenju, obradom sintagmatskih leksičkih mreža dobijali bi se odgovori na eksplicitna ili implicitna pitanja tipa 's kojim se sve rečima može udružiti reč A' ili 'da li se reč A u datom značenju može udružiti sa rečju B ili rečju C' (2017: 79–80). Kada govori o vrstama specijalnih rečnika koje bi bilo dobro izraditi u budućnosti, Prčić napominje da se ne bi smeli zaboraviti terminološki rečnici, čiji se nedostatak odavno primećuje u gotovo svim društveno-humanističkim

i prirodnim naukama, ali i u svim drugim oblastima. Nesumnjiva prednost u sastavljanju ovakvih rečnika trebalo bi da pripadne rečniku lingvističkih termina srpskog jezika, koji bi obuhvatio sve nivoe jezičko-lingvističke analize, sve važnije teorijske i primenjene lingvističke discipline i sva važnija lingvistička usmerenja, čime bi ujedno otpočeo proces standardizacije naše lingvističke terminologije, a zatim, po tom teorijsko-metodološkom modelu, i terminologija svih drugih nauka i oblasti (Prčić 2017: 87).⁹

U vezi sa planiranjem i organizovanjem rada na izradi rečnika, J. Dražić (Dražić 2008: 31) ističe da izrada rečnika treba da bude zasnovana prevashodno na potrebama korisnika i cilju učenja jezika, te s tim u vezi semantičkom i pragmatičkom pristupu, odabiru i ustrojstvu leksikona. U skladu sa tim, kao najvažnije zadatke prilikom izrade jednojezičnog minimalnog rečnika srpskog jezika kao stranog, izdvaja sledeće: 1) prikupljanje i ograničavanje leksičkog fonda, 2) konstatovanje semantičkih vrednosti (realizacija) lekseme koja će biti zastupljena u rečniku, 3) utvrđivanje kriterija za definisanje odrednica i njihovo uobličavanje u vidu abecednog popisa; 4) utvrđivanje i raščlanjivanje tematskih celina kao semantičkih kategorija leksema koje odgovaraju onim domenima vanjezičke stvarnosti koji su relevantni za korisnika, 5) obeležavanje (kodiranje) leksema određenim znakom, na osnovu toga kojoj tematskoj celini i potcelini pripadaju, 6) definisanje relevantnih fonoloških, gramatičkih i pragmatičkih principa za identifikaciju lekseme, 7) utvrđivanje koji će se derivacioni mehanizmi predstaviti. Slični koraci morali bi se preduzeti i prilikom izrade rečnika koji je predmet ovog rada, tj. specijalnog rečnika kolokacija, namenjenog kako strancima, tako i nefilološki obrazovanim izvornim govornicima srpskog jezika.

Savremen rečnik takođe podrazumeva i elektronsku verziju. Po mišljenju Prčića (2017: 68), najznačajnije prednosti takve varijante rečnika bile bi: 1) multimedijalnost; 2) trenutno prelaženje s jednog dela teksta na drugi, pomoću sistema hiperlinkovanog unakrsnog upućivanja; 3) interaktivnost – uloga korisnika u odabiru ponuđenih podataka i načina njihovog prikaza; 4) pretraživost teksta po različitim parametrima; 5) olakšano periodično dodavanje novih odrednica i/ili podataka, kao i otklanjanje ranijih propusta; 6) prenosivost i gotovo univerzalna dostupnost, bez zauzimanja dragocenog fizičkog prostora. O mogućnostima elektronske leksikografije govori i R. Lu (Lew 2013) koji tvrdi da dobro konstruisan elektronski rečnik omogućava pronalaženje željene višeleksemske konstrukcije bez potrebe za znanjem pod kojom se ključnom rečju dati izraz nalazi, čak i u slučajevima kada korisnik nije svestan da je u pitanju višeleksemska jedinica, što je često slučaj sa neizvornim govornicima koji ulažu napore da razumeju tekst na stranom jeziku. Prema

⁹ Korak napred po tom pitanju predstavlja započeta izrada *Pojmovnika srpskih lingvističkih termina*, a ideja projekta predstavljena je u radu pod naslovom *Konceptija Pojmovnika srpskih lingvističkih termina – izazovi i moguća rešenja* (Слијепчевић Бјеливук 2022: 149–164).

njegovom mišljenju, „pametan” rečnik može se konstruisati na taj način što se prvo ispita tekstualni kontekst radi utvrđivanja inventara višeleksemskih jedinica i njihovih značenja, a zatim se izvrši selektivan unos podataka. Veliku prednost elektronskih rečnika nad tradicionalnim predstavlja mogućnost unošenja većeg broja podataka, ali tako da ne moraju svi biti prikazani u isto vreme, već se prezentacija leksikografskih podataka prilagođava u zavisnosti od korisnika i njegovih potreba. Na primer, detaljne gramatičke informacije, kolokacioni opseg leksema ili sinonimi mogu biti suvišni za nekoga ko samo želi da otkrije značenje reči dok čita tekst, ali s druge strane veoma korisni za nekoga ko piše esej.

3. Postojeći rečnici i modeli

3.1. Opšti i specijalni rečnici kolokacija engleskog jezika

U okviru ovog dela predstavice se četiri rečnika kolokacija engleskog jezika, među njima dva opšta *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* (OCD) i *Macmillan Collocations Dictionary* (MCD) – i dva specijalna *The American Heritage Steadman's Medical Dictionary* (AHSMD) i *Dictionary of Business Collocations* (DBC).

3.1.1. *Oxford Collocations Dictionary for Students of English.* Rečnik ima alfabetski poredak. Što se obima tiče, broji 9.000 nosećih reči, a građa je ekscerpirana iz elektronskih korpusa.

U pogledu poimanja kolokacije, navodi se da su kolokacije način kombinovanja reči kako bi se postigla što prirodija upotreba jezičkog, govornog i pisanog izraza. Osim toga, nedovoljno je jasno postavljena granica između idioma i kolokacija.

Dominiraju kolokacije sa imenicom kao nosećom rečju, što se, prema rečima autora, zasniva na pretpostavci da mišljenje počiva na denotatima imeničkih pojmova. Zastupljeno je polazište da se pretraživanje vrši prema ključnim rečima.

Rečnički članak je uređen prema vrsti reči koje grade kolokacije, grupisane prema semantičkom kriterijumu. Kao što se može videti u izvodu (Prilog, izvod 1), mnoge kolokacije su ilustrovane širim kontekstom i celim rečenicama. Gramatičke informacije date su u minimalnoj meri. Posebnost ovog rečnika jeste u tome što su predlozi i konstrukcije s njima izdvojeni kao poseban deo rečničkog članka, što predstavlja dobar model koji se može iskoristiti prilikom kreiranja rečnika kolokacija u srpskom jeziku.

3.1.2. *Macmillan Collocations Dictionary.* I ovaj rečnik ima alfabetski poredak. Broj nosećih reči je upola manji nego u OCD – 4.500. Međutim, obim u pogledu broja strana je približan (OCD – 963, MCD – 911), te se može izvesti

zaključak da se verovatno radi i o približnom broju kolokacija obuhvaćenih rečnicima. Izvor građe su takođe elektronski korpusi.

Kada je u pitanju definisanje kolokacije, prema rečima glavnog savetnika u izradi ovog rečnika, M. Hoijsa (M. Hoey), ona se određuje kao obeležje jezika koje podrazumeva fenomene frekventnog udruživanja dveju ili više reči. Kao i kod OCD, granica između idioma i kolokacija nije jasno povučena. Sa druge strane, MCD ide korak dalje u pogledu statusa nosećih reči, tako da se taj status istovremeno dodeljuje i jednom i drugom kolokatu, što predstavlja olakšicu za korisnike i princip koji bi se mogao slediti prilikom izrade novih rečnika kolokacija.

Struktura rečničkog članka u MCD takođe se u određenoj meri razlikuje od OCD. Primera radi, prilikom predstavljanja glagolske lekseme *implement* (Prilog, izvod 2) daju se podaci o vrsti reči, kratka definicija, formalni obrasci sa tim glagolom kao konstituentom tako da je svaki od njih raščlanjen semantičkim skupinama, a na kraju i napomena o čestoj upotrebi pasiva.

3.1.3. *The American Heritage Stedman's Medical Dictionary*. Ovaj rečnik ne spada u rečnike kolokacija. Odabran je kao primer rečnika struke, u ovom slučaju medicinske. Pored toga, interesantan je jer ima svoje elektronsko izdanje kao deo integrisan u *Medical dictionary*¹⁰.

U pitanju je drugo, dopunjeno izdanje, koje kroz više od 45.000 definicija pokriva različite specijalističke oblasti medicine i pruža opise bolesti i stanja, lekova, termina iz anatomije, kao i osnovne podatke o poznatim lekarima i naučnicima iz sveta medicine. Kako se navodi, zamišljen je kao „prečica za razumevanje složenog rečnika zdravstvene zaštite 21. veka”, ali reč je o pravom rečniku, sa svim standardnim delovima. Prema rečima urednika, namenjen je medicinskim radnicima, ali i svima koji žele da budu u toku sa sve širom terminologijom koja se može naći u današnjim vestima iz sveta medicine. Izbegavanjem žargona, rečnik nudi sažetu i lako dostupnu informaciju korisnicima koji pretražuju opise lekova bez recepta ili na recept, medicinske skraćenice, postupke ispitivanja, teme medicinskih istraživanja ili bolesti.

Odrednice su ustrojene alfabetski. Homonimi se navode kao posebne odrednice i ovo je jedan od karakteristika koja bi se mogla preuzeti prilikom izrade specijalnog rečnika kolokacija u sprksom jeziku. Reči su uz pomoć centrirano pozicioniranih tačaka izdvojene na slogove, što se može videti u izvodu (Prilog, izvod 3). U slučaju višečlanih termina, konstituenti leksičkog spoja odvajaju se crticom ili razmakom, pri tome nisu podeljene na slogove ukoliko su već unete u rečnik kao pojedinačne lekseme ili ukoliko čine deo opšteg leksičkog fonda.

Na samom početku nalazi se indeks pojedinačnih pojmova koji će se naći

¹⁰ Dostupno na adresi: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com>

u rečniku, zajedno sa leksemama sa kojima će se u okviru odrednica pojaviti u kombinaciji, kao na primer: „abortion – habitual; incomplete; inducted; infected; missed; septic; spontaneous; therapeutic” (AHSMD 2007: 15).

3.1.4. Dictionary of Business Collocations. Prema rečima autorki, u pitanju je dvojezični, englesko-rumunski rečnik kolokacija namenjen studentima biznisa, poslovnim ljudima sa iskustvom, ali i uopšte svim osobama koje uče engleski na srednjem ili visokom nivou a engleski jezik koriste u poslovne svrhe. Takođe, predstavlja koristan alat za prevodiocce. U pitanju je treće izdanje koje broji 1.228 nosećih reči i oko 68.000 kolokacija (254 noseće reči i 14.000 kolokacija više nego drugo izdanje, što svedoči o potrebi za dopunom rečnika).

Struktura rečnika formirana je imajući u vidu ne samo potrebe za definisanjem i prevodenjem najčešće korišćenih reči u svetu biznisa, već i za pravilnom upotrebom u različitim komunikativnim kontekstima.

Kolokacije su shvaćene kao način na koji se reči uobičajeno udružuju jedne s drugima, po ugledu na Fertovu teoriju¹¹. Autorke ističu da dobro poznavanje frekventnih kolokacija, odnosno sposobnost kombinovanja reči, doprinosi boljoj jezičkoj kompetenciji i fluentnosti. Izbor kolokacija baziran je na principu frekventnosti, ali autorke napominju kako su nastojale da prikažu što širi opseg kolokacija, od jakih do slabih, što se poklapa sa vodećom idejom rečnika čiji će nacrt biti ponuđen na kraju ovog rada.

Kao izvor građe korišćeni su korpusi *The British National Corpus*, *The Brown Corpus* i sopstveni korpus sačinjen na osnovu članaka objavljenih u časopisu *The Economist* u periodu od 2005. do 2008. godine. Pored toga, konsultovani su i rečnici kolokacija i veb-sajtovi nekoliko kompanija.

Noseće reči su imenice, glagoli i pridevi. Svaka odrednica sadrži definiciju na engleskom koja se sastoji od nekoliko značenja (idući od širih ka specifičnijim, povezanim sa biznisom), morfološke kategorije sa kojima se najčešće upotrebljava, kao i prevod na rumunski sa desne strane (Prilog, izvod 4).

Kako bi se olakšalo korišćenje rečnika, sastavljen je indeks pojmova koji se nalazi na kraju rečnika – alfabetski su popisane sve odrednice.

Gotovo svi elementi ovog rečnika, osim prevoda, mogu se primeniti i prilikom uređivanja članka u specijalnom rečniku kolokacija u srpskom jeziku.

3.2. Teresa Rokicka – ideje za obradu kolokacija u Velikom rečniku poljskog jezika

U radu *Status kolokacji w Wielkim słowniku języka polskiego* T. Rokicka (Rokicka 2007: 81–85) opisuje dosadašnji način prikazivanja kolokacija u opštim rečnicima poljskog jezika, a zatim daje sopstveni model predstavljanja kolokacija na primerima leksema *humor* i *bramka* ('kapija; gol').

¹¹ „You shall know a word by the company it keeps” (Firth 1957: 179).

Autorka govori o komplikacijama prilikom izdvajanja kolokacija u odnosu na slobodne spojeve i idiome. Kao jedino rešenje vidi „ručnu” klasifikaciju, zasnovanu na subjektivnom osećaju leksikografa, što može biti i problem budući da svako od nas posmatra stvari na svoj, poseban način. Smatra da, nezavisno od efikasnosti određivanja spojeva bilo kog tipa, u domen kolokacija moraju biti uključeni tzv. vezani spojevi, a takođe i pojave koje se graniče sa frazeologijom: 1) složeni termini (*kwas siarkowy 'sumporna kiselina', narząd ruchu 'transportno sredstvo'*); 2) složene imenice (*maszyna do szycia 'mašina za šivenje', samochód ciężarowy 'teretni automobil'*); 3) komande i obaveštenja direktivnog tipa (*świeżo malowane 'sveže ofarbano'*).

Sledeći problem koji Rokicka navodi jeste korpus. U vezi s odabirom adekvatnog izvora građe za opšti rečnik, ističe važnost izbalansiranog korpusa, jer se na taj način izbegava učestalo pojavljivanje određenih kolokacija nastalo pod uticajem stila autora. Takođe, skreće pažnju na pogrešnu upotrebu kolokacija, čak i od strane izvornih govornika, koja je najčešće izazvana sinonimijom. Daje primer korišćenja spojeva *skierować* umesto *wnieść pozew* (*uputiti : podneti tužbu*), ili *zdarzyło się* umesto *wynikło nieporozumienie* (*nieporozumienie (dogodio se' : ,ispao je nespo rozum'*), kao i pogrešnu upotrebu glagola *dokonać* i *popęlnić* (*napraviti, uraditi, izvršiti'*) – prvi, po pravilu, kolocira samo sa pozitivnim ili neutralnim pojavama, dok se drugi vezuje sa negativno obeleženim. Postavlja se i pitanje kako prikazati aspekt glagola, te autorka daje predlog da se u rečnički članak unesu informacije u vezi s tim kada rekcija ne dozvoljava upotrebu svršenog ili nesvršenog vida, kao i napomene u slučajevima supletivnih oblika. Na kraju predlaže da se razmisli o eventualnom unošenju kvalifikatora za kolokacije koje ne pripadaju svakodnevnom jeziku ili su povezane sa terminima. Za korisnike rečnika koji vladaju jezičkom terminologijom to bi sigurno bila redundantna informacija, ali za korisnika koji je u manjoj meri jezički obrazovan ili za kojeg poljski nije maternji jezik, to bi mogla biti korisna smernica na koji način i pod kojim uslovima treba koristiti datu kolokaciju.

3.3. Jasmina Dražić – nacrt rečnika kolokacija srpskog jezika

Kada je reč o makrostrukturi rečnika kolokacija u srpskom jeziku, J. Dražić u knjizi *Лексичке и граматичке колокације у српском језику* (Dražić 2014: 210–221) i radu *Нејезички и језички фактори за концепирање речника колокација српског језика* (Dražić 2016: 305–320) iznosi stav da odgovore na pitanja *šta, odakle i koliko* treba potražiti najpre u nameni rečnika, tj. potrebi korisnika, zahtevima i ishodima za pojedine nivoe znanja u Zajedničkom evropskom referentnom okviru za žive jezike i zadatih tema, te njima saodnosnih tekstova različitih funkcionalnih stilova. Autorka dalje navodi kako iz obilja sintagmatskih spojeva treba izdvojiti kompaktne, vezane i ograničene kolokacije. Pouzdanost podataka može se proveriti u *KSSJ*, ali ne treba isključivati ni

subjektivnu ocenu autora, koja će, iako intuitivna, zadovoljiti princip korisnosti i proceniti stepen upotrebljivosti date kolokacije. Slobodne i potpuno predvidive veze, kao npr. *pisati knjigu* ili *pisati pismo* ne bi trebalo navoditi u ovakvoj vrsti rečnika, a posebnu pažnju prilikom selekcije i prezentacije u okviru rečničko članka treba posvetiti graničnim slučajevima na kontinuumu slobodni spoj – kolokacija – idiom. Ni semantičke transformacije jednog od članova leksičkog spoja ne treba da budu ograničenje za njihov kolokacioni karakter¹² (npr. *skok cena*). U vezi sa prethodnim, smatra da je potrebno da status leme (noseće reči) imaju oba kolokata. Popis nosećih reči treba ustrojiti alfabetski, a određene tematske skupine moguće je prezentovati i onomasiološki¹³.

Što se mikrostrukture rečnika kolokacija tiče, autorka ističe važnu ulogu koju u strukturiranju rečničkog članka imaju semantičke realizacije lekseme, semantičke skupine sekundarnih kolokata i njihove formalne realizacije. Posebnu važnost u srpskom jeziku ima njegova flektivna struktura, kao i formalizacija leksičkog spoja, te odrednicu treba organizovati s dovoljnim, ali ne opširnim gramatičkim informacijama.

Za pojedinačne vrste reči u ulozi nosećih reči, autorka predlaže sledeće načine navođenja: 1) Imenice – primarna identifikacija tiče se morfološkog određenja, vrste reči i tradicionalnog navođenja deklinacione vrste (genitivni nastavak), te formalizacije leksičkog spoja; semantička diferencijacija unutar jednogstrukturnog obrasca najpre je istaknuta hiponimom (npr. *forma – ukoričena knjiga*), a potom su identifikovana i razgraničena semantička mikropolja; kolokacije sa fraznim imenicama, gotovo terminologizirani spojevi, posebno se izdvajaju i označavaju (npr. *OO matična knjiga, knjiga rođenih*); ukoliko korpus beleži dominaciju u pogledu kategorije gramatičkog broja, daje se informacija o frekventnijem obliku (npr. *svete, crkvene knjige*); apstraktne imenice, sklonije udruživanju s leksemama metaforičnog značenja, zahtevaju drugačiji pristup – pomoću sinonimnih konstrukcija. 2) Pridevi – isti model ustrojstva kao kod imenica, s posebnim isticanjem onih specifičnosti koje se uočavaju kod pojedinih primera ovih leksema – pre svega veza s glagolom i mogućom deadjektivnom imenicom, s ciljem da se ukaže na rekcijska (ne)podudaranja kao i semantičke restrikcije. 3) Glagoli – glagolsku leksemu treba razložiti na ključne gramatičke informacije o vidu i rodu i na semantičke realizacije te strukturne obrasce u okviru svake od njih, prikazujući ih minimalnom formulom koja uključuje padežnu formu odgovarajućeg oblika imeničke upitno-odnosne zamenice; treba

¹² Vej (Wei 2002: 65–92) razlikuje opšte i specijalizovane kolokacije karakteristične za određeno naučno područje. Po njemu, postoje i figurativne kolokacije, između značenja leksičkih jedinica, u kojima je leksema dobijena u postupku metonimije, a uz to određuje i kolokacijski raspon svog kolokata.

¹³ Kako u vezi s tim ističe Hilén (Hüllen 2009: 29), alfabetski rečnici i tematski tezaursi nisu dva načina na koje se radi ista stvar – jedan proces polazi od znaka prema značenju i u leksikografiji se naziva semasiološki, dok drugi polazi od unapred određeno značenja prema oznaci i obično se naziva onomasiološki ili tematski.

da budu obuhvaćena značenja glagola čijom se dopunom eksplicira specifičnost objekta akcije, i, naročito, odredbena značenja; relevantne informacije koje se unose u rečnički članak bile bi: vidski parnjak, podatak o domenu upotrebe, derivaciona veza s imenicom i pridevom i njihovim mogućim podudaranjima u formi dopune, uputiti na mogući jednoleksemski ekvivalent, dati ilustrativan primer u okviru svakog podznačenja; napomene koje se tiču šireg konteksta, rečeničnog nivoa, treba da budu naznačene u vidu dodatnog komentara u vidu formulacije, kvalifikatora *obično/češće aktiv/pasiv*.

4. Građa za rečnik

4.1. Korpus

Korpus za ovo pilot-istraživanje čine tri broja *Zbornika Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, iz 2018. i 2019. godine. Ekscerpirane su kolokacije bez obzira na stepen postojanosti, dakle od onih bliskih slobodnim spojevima pa sve do leksičkih spojeva koje se graniče sa idiomima. Takođe, uvršteni su spojevi bliski terminima, kao i sami višečlani termini¹⁴. Kontinuum leksičkih spojeva od slobodnih, preko kolokacija (otvorenih, ograničenih i vezanih, pa i terminoloških), sve do idioma, na primerima iz posmatranog korpusa izgledao bi ovako: (*slobodan spoj*) – *otvoren prostor* – *otvoreno pitanje* – *otvoren sistem* – *otvoren slog/vokal* – (*idiom*).

Tip primera – kolokacije čiji jedan od članova pripada semantičkom polju kretanja – odabran je na osnovu statističkog posmatranja semantičkih polja u okviru akademskih kolokacija iz oblasti lingvistike. Prema tom kriterijumu, semantičko polje kretanja pokazalo se kao jedno od najfrekventnijih. Građu čine tekstovi koji pripadaju akademskom naučnom podstilu, pre svega iz oblasti lingvistike.

Ukupno je izdvojeno oko 780 različitih kolokacija, na osnovu kojih bi trebalo napraviti rečničke članke.

Ako posmatramo vrstu reči, među ekscerpiranim kolokacijama najveći je broj onih sa glagolom kao primarnim kolokatom, gde su se kao najfrekventniji izdvojili: *navoditi/navesti, izvoditi/izvesti, iznositi/izneti, uvoditi/uvesti, donositi/doneti, polaziti/poći*. Kada je reč o imenicama, frekventne su deverbativne

¹⁴ U vezi sa ovim problemom, M. Bratanić i A. Ostroški Anić ističu da se, u istraživanju koje je prethodilo izradi priručnika *Aviation English Terms and Collocations*, nije povlačila oštra granica između kolokacija i višečlanih termina, odnosno između leksičkih spojeva sa snažnim terminološkim potencijalom i etabliranih višerečnih naziva.

„Ne vidimo prava razloga da se, uzimajući u obzir korisničke potrebe, leksičke sveze učestale u jezicima struka u rječnicima ne prezentiraju na isti način kao i kolokacije. Hoće li se one nazivati kolokacijama ili višerječnim specijaliziranim izrazima može biti predmetom rasprave, no polazeći od iskustva neizvornoga govornika ta se razlika čini nedovoljno relevantnom kao leksikografsko-terminografska činjenica. Podatak da se kolokati mogu supojavljivati s različitim semantički srodnim leksemima ne povećava bitno njihovu predvidljivost u konkretnom jeziku struke” (Bratanić, Ostroški Anić 2012: 43).

ili apstraktne povezane sa naučnim diskursom ili lingvistikom, na primer: *zaključak, teorija, osnova, reč, leksema, akcenat*. Pridevi su pretežno nastali od trpnih glagolskih prideva u procesu konverzije, npr. *donesen, izveden, ograničen, preveden, proširen, sužen*.

Kao sekundarni, dopunski izvor, koristi se KSSJ. Primeri, ekscerpirani na taj način što je pretraživanje vršeno prema lemi, u naučnom funkcionalnom stilu, predstavljaju koristan materijal za diferencijalnu analizu koja obuhvata posmatranje dobijenih rezultata u odnosu na primere iz drugih naučnih oblasti.

4.2. Parametri za identifikaciju ključnih reči

Budući da su u korpus ušli primeri u kojima bar jedan od kolokata sadrži sememu kretanja, ovaj rečnik bi se mogao svrstati u tematske. Polazeći od toga, kao noseće reči mogle bi se izdvojiti upravo lekseme iz semantičkog polja kretanja, nezavisno od toga da li su u ulozi primarnog ili sekundarnog kolokata (npr. motivacija korisnika za pretraživanje biće pitanje: *do čega se može doći, šta se sve može voditi, šta može biti izneto, a šta preneto* i sl.). Sa druge strane, reč je o specijalnom rečniku koji se tiče jezika struke i nauke. Stoga, frekventne su apstraktne imenice, te korisnik može posegnuti za rečnikom vođen pitanjima: *šta se može uraditi sa zaključkom, informacijom, tekstom*. Drugi slučaj dovodi do opravdanosti svrstavanja navedenih leksema u noseće reči.

Dakle, najbolje bi bilo ako bi status noseće reči bio dodeljen svim konstituentima kolokacije. Pitanje koje se postavlja jeste da li ih treba prikazati zajedno ili građu podeliti na dva dela, prema ranije spomenutim kriterijumima. U tom pogledu, idealno rešenje bila bi elektronska izvedba rečnika.

5. Zaključne napomene

Umesto klasičnog zaključka, u ovom odeljku se nudi predlog makro i mikrostrukture rečnika, formiran na osnovu ranijih razmatranja i postojećih rečnika i modela, imajući u vidu namenu i potrebe korisnika kojima je namenjen.

5.1. Makrostruktura

Ovaj rečnik bi spadao u rečnike manjeg obima. Prema kriterijumu namene svrstava se u specijalne – rečnik kolokacija, jezika struke, pa i tematske (kolokati pripadaju semantičkom polju kretanja).

Poredak odrednica je alfabetski, s tim da se u pojedinim rečničkim člancima gradi pristupa i onomasiološki.

Kolokacija se posmatra u širem smislu, kao leksički spoj koji se nalazi u kontinuumu između slobodnih spojeva i idioma, s tim da se ne prezentuju potpuno predvidivi spojevi, kojih je svakako u tekstovima ovog tipa malo. U obzir su takođe uzeti spojevi bliski terminima, kao i sami višečlani termini. Posebna pažnja posvećuje se kolokacijama kod kojih je došlo do semantičkih transformacija, kao delu jezika struke koji bi mogao predstavljati problem.

5.2. Mikrostruktura

S obzirom na to da je rečnik namenjen prosečnim korisnicima, dakle ne samo onim filološki obrazovanim, neophodno je dati osnovne gramatičke informacije uz odrednicu, tako da svima budu jasne. U tome pomaže indeks oznaka na samom početku rečnika. Indeks sadrži popis skraćenica u vezi sa gramatičkim kategorijama (npr. oznake za vrste reči, padeže zajedno sa pitanjima, za kategorije roda i broja, vida kod glagola), kao i metaleksikografskih oznaka koje se dalje koriste u rečničkim člancima.

Lema izgleda tako što se noseća reč navodi u svom osnovnom obliku, pruža se podatak o vrsti reči kojoj pripada i sledeće gramatičke informacije:

- 1) imenice – daje se podatak o rodu i broju; navodi se padežni oblik genitiva, ali i ostali oblici, ukoliko su specifični ili dolazi do alternacije; ako je reč o deverbativnoj ili deadjektivnoj imenici – upućuje se na motivni glagol ili pridev;
- 2) pridevi – navodi se u muškom rodu, s tim što se pruža i oblik ženskog i srednjeg roda, kao i komparativ i superlativ, ukoliko su posvedočeni u korpusu; ako su nastali od trpnih glagolskih prideva ili priloga – upućuje se na vezu sa motivnim glagolom.
- 3) glagoli – navodi se 1. lice jednine prezenta, ali takođe po potrebi i drugi oblici – specifični ili oni u kojima se vrše alternacije; naznačena su oba vida glagola, uz kasniju posebnu napomenu ukoliko se jedan od aspekata koristi češće ili se ne koristi uopšte sa pojedinim kolokatima (npr. *izvoditi*, ali nikada ne: *izvesti nastavu*).
- 4) prilozi – navodimo oblik komparativa i superlativa (ukoliko su posvedočeni u korpusu).

Što se definicije tiče, uz svaku noseću reč navodi se njeno osnovno značenje (formulisano na osnovu podataka u RMS, kao i sopstvenih formulacija autora). Ostala značenja se podvode pod semantička mikropolja i kasnije navode ispred skupine kolokata, posebno za svaki tvorbeni model. Pošto je reč o naučnom stilu koji se odlikuje apstraktnim pojmovima, a semantičko polje kretanja je u osnovnom značenju konkretno, očekivane su leksičke transformacije koje moraju biti posebno navedene i objašnjene (npr. *izvesti model*, *uneti razliku*).

Dalje se navode svi registrovani tvorbeni modeli. U slučajevima kada su određeni predlozi karakteristični za upotrebu sa datim leksemama u kolokacijama, pruža se informacija uz koji se padež taj predlog pojavljuje.

Uz svaku skupinu kolokacija koje se grade po istom tvorbenom modelu navode se i primeri upotrebe. Ukoliko je reč o leksičkom spoju koji je frazna imenica ili je na granici sa terminom, posebno se obeležava (znak ∞), dok kod pojedinih odrednica navodimo i termin iz druge oblasti sa istom nosećom rečju (npr. *pokretni vokal* : *pokretni zglob*). U slučaju da određena kolokacija ima svoj jednoleksemski ekvivalent (npr. *doći do zaključka* = *zaključiti*; *izvedena reč* = *izvedenica*), to je takođe naznačeno.

Prilikom izrade rečničkog članka vodi se računa i o paradigmatiskim leksičkim odnosima u kolokacijama. Posebno se upozorava na neadekvatnu upotrebu sinonima (npr. *nemobilni* a ne *nepokretni prezent*; možemo *doći* ali ne i *stići do zaključka*), kao i antonima (npr. i *izvorni* i *neizvorni*: *govornik*, *jezik* i *korpus*, ali samo *izvorni*: *naziv*, *oblik*, *pojam*, *tekst*; *prikaz* može *izaći*, ali ne i *ući*; *zaključak* možemo *doneti*, ali ne i *odneti*).

Idealno bi bilo ukoliko bi postojala elektronska verzija rečnika. Tako bi se olakšalo pretraživanje i korisnik bi imao mogućnost da sam bira količinu informacija koju će dobiti. Primera radi, ne bi bili odmah vidljivi podaci koji se odnose na leksičke transformacije, jednoleksemske ekvivalente, upotrebu sinonima i antonima, kao ni primeri iz korpusa. Prikazivali bi se po potrebi, otvaranjem novih prozora. Još jedna prednost elektronske verzije leži u mogućnosti dopunjavanja rečničkih članaka, kao i unošenja novih odrednica, proširivanja na druga semantička polja, ali i druge oblasti (ostale humanističke nauke, tehniku, medicinu itd.).

U nastavku je ponuđen predlog uređenja rečničkog članka. Predstavljena je po jedna noseća reč iz kategorije imenica, glagola, prideva i priloga:

1. Imenice

ZAKLJUČAK – N m. Gen. zaključka, Nom. pl. zaključci, Gen. pl. zaključaka → glagol: zaključivati/zaključiti

„logički sud izveden iz jednog, dva ili više drugih sudova; kratak izvod iz šireg izlaganja, rezime”

♦ V + N ZAKLJUČAK_{Acc}
 donositi/doneti ~ (=zaključivati/zaključiti), izvlačiti/izvući ~ (=zaključivati/zaključiti) (!NE: *uvlačiti* ~), izvoditi/izvesti ~ (=zaključivati/zaključiti) (!NE: *uvoditi* ~), iznositi/izneti ~, upućivati ZAKLJUČAK

– [...] *mogu se doneti načelni zaključci u vezi sa zakonitostima koje regulišu derivacione sposobnosti reči* (ZMSFL 61/1, str. 97). / *Bez obzira kome tipu neka biblioteka pripada, mogu se izvući neki zajednički opšti zaključci* (KSSJ). / [...] *kada se drugom rečenicom iznosi zaključak koji se izvodi iz prve rečenice* (KSSJ).

♦ V + na + ZAKLJUČAK_{Acc}
 navoditi/navesti na ~, upućivati/uputiti na ZAKLJUČAK

– *Ovaj primer navodi na zaključak da se radi o poskoku* (ZMSFL 60/1, str. 74). / *Predočena građa [...] upućuje na zaključak da kletve s razmatranim pridevom spadaju u regionalni korpus ustaljenih narodnih kletvi* (ZMSFL 61/1, str. 42)

◆ V + do + ZAKLJUČAK_{Gen}
dolaziti/doći do ZAKLJUČKA (=zaključivati/zaključiti) (!NE: prilaziti do ~, stizati do ~ ; polaziti/poći do ~)

– U šestoj celini izdvojićemo najvažnije zaključke do kojih smo došli
(ZMSFL 61/1, str. 103)

◆ V + ka + ZAKLJUČAK_{Dat}
voditi (ka) ZAKLJUČKU

- [...] to nužno vodi zaključku da se ove funkcionalne jedinice, [...], ponašaju kao finitum u obema realizacijama
(ZMSFL 60/2, str. 95)

◆ N ZAKLJUČAK + V
ZAKLJUČAK proističe

– [...] a iz njega proističe zaključak da su i bibliografija i statistika naučne discipline [...]
(KSSJ)

◆ N_{dev} + ZAKLJUČAK_{Gen}
donošenje ~, izvođenje ~, izvlačenje ZAKLJUČKA (=zaključivanje) (!NE: uvlačenje ~)

– [...], kako bi se istakli relevantni elementi za donošenje zaključaka (KSSJ). / [...] tako što su nam ograničili izvođenje zaključaka u nekoliko bitnih segmenata analize ličnih imena.
(ZMSFL 61/2, str. 24)

◆ Adj + N ZAKLJUČAK
donet ~, izveden ZAKLJUČAK

– [...] očekuje sistematičnost u objašnjavanju metodologije istraživanja i donetih zaključaka. (KSSJ)

2. Glagoli

DOLAZITI – v. impf. dolazim; nesvršeni prema: doći; pf. doći dođem, perf. došao sam, -la, -lo

„1. idući prispeti, stići, doputovati na bilo koji način; (2. nastati; 3. preći; 4. pojaviti se)“

◆ V DOLAZITI/DOĆI + do + N_{Gen}

DOLAZITI/DOĆI do građe, ~ definicije, ~ zaključka (=zaključivati/zaključiti), ~ znanja, ~ zapažanja (=zapažati/zapaziti), ~ izveštaja, ~ izdanja, ∞ ~ izražaja, ~ izraza, ~ informacije, ~ nalaza, ~ otkrića, ~ pitanja, ~ podatka, ~ pojma, ~ pokazatelja, ~ predmeta (istraživanja), ~ primera, ~ publikacije, ~ rezultata, ~ rešenja, ~ saznanja (=saznavati/saznati), ~ sredstava, ~ tvrdnje (=utvrđivati/utvrditi), ~ uzroka, ~ štiva.

– [...] autorka dolazi do definicije foneme (ZMSFL 61/2, str. 211). / Sredojević dolazi do zaključaka „da reči s istim brojem slogova, koje se razlikuju po kvantitetu naglašenog vokala, imaju istovetne pravce tonskih kretanja“ (ZMSFL 60/2, str. 222). / [...], a samo u manjem broju dolaze do izražaja delovi semantičkog sadržaja prideva beo, bela, belo koji se odnose na vizuelni utisak koji proizvodi data boja (ZMSFL 60/2, str. 298). / [...] i, ukoliko je bilo moguće doći do informacije o njemu, primarni domaći ili strani izvor iz kog je članak preuzet i/ili preveden (ZMSFL 61/1, str. 70). / Detaljnim ispitivanjem se dolazi do pouzdanih podataka (KSSJ). / Metoda proučavanja kojom se od opšteg dolazi do užeg pojma (KSSJ). / [...] pa se i na taj način može doći do relevantnih kvantitativnih pokazatelja (KSSJ). / [...], kako bi se razmenom iskustava došlo do optimalnih rešenja u bibliotečkoj praksi (KSSJ). / [...] veoma je zanimljiv deo u kojem je opisano kako se došlo do saznanja o lokalizaciji jezičkih i govornih funkcija u mozgu (ZMSFL 60/2, str. 324). / (...) Jagić je došao do tvrdnje da je autohtoni slovenski govor tog grada bio čakavski i ikavski.

(ZMSFL 60/2, str. 305)

◆ V DOLAZITI/DOĆI + u + N_{Acc}

DOLAZITI/DOĆI u dodir, ~ kontakt

– Taj oblik dobijen je gubljenjem suglasnika t ispred suglasnika c, sa kojim je došao u dodir u oblicima u kojima nema nepostojanog a (KSSJ). / [...] pojam neprovidnosti podrazumeva činjenicu da dolazimo u kontakt sa materijom ili objektima koji su mutni ili neprozirni, te kroz njih ne vidimo (dobro), što nadalje mentalno koristimo za izražavanje ili poimanje određenih apstraktnih značenja.

(ZMSFL 62/2, str. 245)

◆ V DOLAZITI/DOĆI + na + N_{Acc}

DOLAZITI/DOĆI na listu

◆ N_{Nom} + V DOLAZITI

vreme ~, informacija DOLAZI

– [...] popustljivim pred potrebama nacionalne kulture i visokoškolskog obrazovanja, sudiće vreme koje dolazi.

(KSSJ)

3. Pridevi

UVODNI – Adj. m; f uvodna, n uvodno. Gen. uvodnog → glagol: uvoditi, imenica: uvod

◆ Adj **UVODNI** /-A/-O + N_{Nom}
UVODNI deo, ~ prilog, ~ tekst

– *Izrada rečnika, kako se navodi u uvodnom delu, omogućila bi i olakšala ne samo nova naučna istraživanja [...] (ZMSFL 60/2, str. 281). / Drugi uvodni prilog, [...], govori o značaju Ranka Bugarskog za ovog izdavača (ZMSFL 61/2, str. 205). / Sama analitička bibliografija u posebnom otisku nije nimalo izmenjena, već su joj samo pridodati uvodni tekst [...]*

(KSSJ)

UVODNA beleška, ~ napomena, ~ reč, ~ studija

– *Uvodne beleške postaju putokaz za korišćenje bibliografije [...] (KSSJ). / Uvodne napomene o bibliografiji obuhvatne su, jasne i pregledne (KSSJ). / Bibliografija je konačno uobličena tek pošto je zaokružena indeksima i napomenama, koje uključuju uvodnu reč, predgovor ili pogovor, spisak korišćene literature i sadržaj (KSSJ). / Ovaj tekst, koji je zapravo uvodna studija uz prvi tom rečnika Aktivnyj slovar' ruskogo âzyka, u pravom je smislu reči prava lekcija iz leksikologije i leksikografije.*

(ZMSFL 61/1, str. 203)

UVODNO izlaganje, ~ poglavlje, ~ pravilo, ~ predavanje

– *Uvodno izlaganje koje prethodi odbrani diplomskog, magistarskog ili doktorskog rada, u trajanju do [...] (KSSJ). / U prvom, uvodnom poglavlju, autor predočava kompleksnost problematike akcenta (ZMSFL 60/2, str. 318). / Nastavak – osnovna pravila za opis – uvodna pravila – [...] (KSSJ). / [...] na kojoj su učesnici pokušali posle uvodnih predavanja da nova saznanja primene [...]*

(KSSJ)

4. Prilozi

ŠIROKO – Adv. komp. šire, superl. najšire

„1.a. zahvatajući veliki prostor, u širinu, prostrano; b. na sve strane, daleko, nadaleko; (3. 1.. u velikom broju, masovno; b. u velikoj meri, mnogo, puno; 4. slobodno, bezbrižno; 5. u pojedinostima, svestrano, opširno, iscrpno, potanko)“

◆ Adv ŠIROKO + V

ŠIROKO zahvatati, ~ poimati, ~ pristupiti (!NE: ~ odstupiti; ~ prići), ~ prihvatiti (!NE: usko prihvatiti), ~ razgranati se (!NE: usko se razgranati)

– *Istraživanje koje široko zahvata logičku, epistemološku i tehničku dimenziju proučavane pojave (...) (KSSJ). / [...] i Đermekov je široko pristupio postavljenom zadatku (KSSJ). / [...] učvrstila u vreme francuske revolucije i široko razgranala tokom 19. stoleća.*

(KSSJ)

◆ Adv ŠIROKO + Adj.

ŠIROKO definisan, ~ dostupan (!NE: ~ nedostupan; usko dostupan), ~ zamišljen, ~ zastupljen, ~ korišćen, ~ oglašen (!NE: usko oglašen), ~ određen, ~ osmišljen, ~ posmatran, ~ postavljen, ~ primenjivan, ~ prihvaćen, ~ rasprostranjen, ~ utemeljen

– *Najšire definisano, transkripcija bi predstavljala postupak stvaranja pisane ili tekstualne reprezentacije govora / govornog događaja (ZMSFL 60/2, str. 9–10). / Prisustvo kataloških zapisa o reformatiranom materijalu treba biti blagovremeno urađeno i široko dostupno [...] (KSSJ). / Shodno rečenom, u fokusu se nalaze mikrolingvistički i makrolingvistički transkripti govorenog diskursa kao elektronski jezički korpusi i široko zastupljene kompjuterske tehnologije (ZMSFL 60/2, str. 9). / Danas je Djujeva decimalna klasifikacija (DDK) široko korišćeni bibliotečki sistem klasifikacije u svijetu (KSSJ). / [...] pošto je kategorija starijih osoba u upitniku bila veoma široko određena, te bi, na primer, osoba koja ima 70 godina bila u ovoj kategoriji (ZMSFL 60/2, str. 267). / Kako bismo utvrdili mesto istraživanog idioma u kontekstu zetsko-sjeničkog dijalekta a i, šire posmatrano, dijasistema srpskog jezika, [...] (ZMSFL 60/2, str. 193). / [...] ali i s prilično široko postavljenom ciljnom grupom čitalaca (ZMSFL 60/2, str. 326). / [...] odnosno kada još uvek nije bio široko prihvaćen (ZMSFL 60/2, str. 24). / [...] izbegavanje onih oblika koje govornici ocenjuju negativno ili ih smatraju izrazito lokalnima i njihova zamena oblicima koji su geografski šire rasprostranjeni.*

(ZMSFL 61/1, str. 104)

Literatura

- Драгићевић 2010: Р. Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Драгићевић 2017: Р. Драгићевић, Детерминологизација као процес богаћења општег лексичког фонда, у: Пипер, П. и др. (ур.), *Словенска терминологија данас*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 417–425
- Дражић 2014: Ј. Дражић, *Лексичке и граматичке колокације у српском језику*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Дражић 2016: Ј. Дражић, Нејезички и језички фактори за конципирање речника колокација српског језика, у: Ристић, С. и др. (ур.), *Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 305–320.
- Митрофанова 1973: О. Д. Митрофанова, *Язык научно-технической литературы*, Москва: Издательство Московского университета.
- Перишић 2020: Ј. Перишић, Колико Пољаци познају српске колокације (Да ли једном учеснику библиотеке из часа на час пада на мозак да лови и граби белешке?), у: Крајишник, В. (ур.), *Српски као страни језик у теорији и пракси 4 – тематски зборник радова*, Београд: Филолошки факултет, 563–579.
- Перишић 2022: Ј. Перишић, Изведени закључци, покретни вокали и улазне променљиве – концептуализација кретања у језику струке и науке на примерима семантичких трансформација колоката, у: Ковачевић, М. (ур.), *Зборник радова са XIII научног скупа младих филолога Србије: Савремена проучавања језика и књижевности*, XIII (1), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 67–79.
- Петров 1985: В.В. Петров, Научные метафоры: природа и механизм функционирования, в: В. В. Целищев и Б. Н. Карпович (ред.) *Философские основания научной теории*, Новосибирск: Наука, 196–220.
- Слијепчевић Бјеливук 2022: С. Слијепчевић Бјеливук, Концепција Појмовника српских лингвистичких термина – изазови и могућа решења, у: Ковачевић, М. (ур.), *Актуелна питања лексикологије и лексикографије српског језика*, Андрићград: Андрићев институт, 149–164.
- Тополињска 2002: З. Тополињска, Шта тражим у речнику?, у: Ивић, М. и др. (ур.), *Међународни научни скуп о лексикологији и лексикографији: Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене историјске основе*, Нови Сад – Београд: САНУ – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 33–39.
- Тошовић 2002: Б. Тошовић, *Функционални стилови*, Београд: Београдска књига.
- Aghbar, Ali-Asghar, *Fixed expressions in written texts: Implications for assessing writing sophistication*, <https://eric.ed.gov/?id=ED329125>, 03. 03. 2020.
- Bratanić, Ostroški Anić 2012: М. Bratanić, А. Ostroški Anić, Pedagoški pristup korpusno utemeljenoj izradbi kolokacijskoga rječnika strukovnoga nazivlja, *Filologija*, br. 58, 39–54.
- Bajram 2004: М. Byram (ed.), *The Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*, London: Routledge.

- Bukovčan 2009: D. Bukovčan, Istovrijednost terminoloških kolokacija – komparativni pristup, u: Granić, J. (ur.), *Jezična politika i jezična stvarnost*, Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku – HDPL, 164–173.
- Dražić 2008: J. Dražić, *Minimalne leksičke i gramatičke strukture u srpskom kao stranom jeziku*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Džonson, Džonson 1998: K. Johnson, H. Johnson (eds.), *The Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics: A Handbook for Language Teaching*, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Fert 1957: J. R. Firth, *Papers in Linguistics 1934-1951*, Oxford: Oxford University Press.
- Gadesi 1989: M. Ghadessy, The use of vocabulary and collocations in the writing of primary school students in Singapore, *AILA Review*, 6, 110–117.
- Gitsaki 1999: C. Gitsaki, *Second Language Lexical Acquisition. A study of the Development of Collocational Knowledge*, San Francisco: International Scholars Publications.
- Halidej 2004: M. A. K. Haliday, *The Language of Science*, London – New York: Continuum.
- Hartman, Džejms 2002: R. R. K. Hartmann, G. James, *Dictionary of Lexicography*, London – New York: Routledge.
- Hilen 2009: W. Hüllen (ed.), *Networks and Knowledge in „Roget’s Thesaurus“*, Oxford: Oxford University Press.
- Husein 1990: R. F. Hussein, Collocations: The missing link in vocabulary acquisition amongst EFL learners, in: Fisiak, J. (ed.), *Papers and studies in contrastive linguistics: The Polish English contrastive project*, 26, 123–136.
- Džavid 2013: C. Z. Javid, English for Specific Purposes: Its Definition, Characteristics, Scope and Purpose, *European Journal of Scientific Research*, 112(1), 138–151.
- Jelovčić 2010: I. Jelovčić, Strani jezik struke – analiza stavova studenata, *Metodika*, 20 (11/1), 44–55.
- Klikovac 2004: D. Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Kristal 1999: D. Crystal, *The Penguin Dictionary of Language*, London: Penguin.
- Lejko, Džonson 1980: G. Lakoff, M. Johnson, *Metaphors We Lived By*, Chicago: University of Chicago Press.
- Lew, Robert, Dictionaries and Technology, in: Chapelle, C. (ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics* (preprinted version), Oxford: Wiley-Blackwell, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781405198431.wbeal1407>, 04. 03. 2020.
- Martinjska 2004: M. Martińska, Do English language learners know collocations?, *Investigationes Linguisticae*, 11, 1–7.
- Naska-Tartjer 2011: D. N. Nașca-Tartière, English for Specific Purposes: The Perpetuation of the Species, *Studii de știință și cultură*, 7(2), 95–102.
- Novicki 1986: W. Nowicki, *Podstawy terminologii*, Wrocław: Polska Akademia Nauk, Komitet naukoznawstwa.
- Prčić 2018: T. Prčić (2018), *Ka savremenim srpskim rečnicima*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Rokicka 2007: T. Rokicka, Status kolokacji w Wielkim słowniku języka polskiego, w: Żmigrodzki, P., Przybylska, R. (ur.), *Nowe studia leksykograficzne*, Kraków: Lexis, 79–86
- Sejdžer i dr. 1980: J. C. Sager et al., *English Special Languages: Principles and Practice in Science and Technology*, Wiesbaden: Oscar Nadstetter Verlag.

- Simeon 1969: R. Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva II*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Svejlz 1981: J. Swales, Definitions in Science and Law: A Case for Subject Specific ESP Materials, *Fachsprache*, 81(3), 106–112.
- Turk 2000: M. Turk, Višečlani izrazi s desemantiziranom sastavnicom kao nominacijske jedinice, u: Stolac, D. (ur.), *Riječki filološki dani 3*, Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 477–486.
- Vej 2002: W. Xiangqing, *The Definition and Research System of the Word Collocation*, Shanghai: Shanghai Jiaotong University Press.
- Zajednički evropski referentni okvir za žive jezike. [Učenje. Nastava. Ocjenjivanje.]* (2003). Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.

Izvori

- Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, књига 60, с. 2, http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSFL_60_2.pdf, 01. 11. 2019.
- Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSFL_61_1.pdf, 01. 11. 2019.
- Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, књига 61, с. 2, http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSFL_61_2.pdf, 01. 11. 2019.
- Стевановић 1967–1976: Михаило Стевановић (ур.), *Речник српскохрватскога књижевног језика 1–6*, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска.
- Korpus savremenog srpskog jezika na Matematičkom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, <http://korpus.matf.bg.ac.rs.html>, 28. 02. 2020.
- Popescu, Toma 2009: Teodora Popescu, Mariana Toma, *Dictionary of Business Collocations. With Romanian Translation and Practice Section*, Alba Iulia: Aeternitas.
- Rundel 2008: Michael Rundell (ed.), *Macmillan Collocations Dictionary for Learners of English*, Oxford: Macmillan Publishers.
- The American Heritage Medical Dictionary*, 2007, Boston – New York: Houghton Mifflin Company.

**SERBIAN COLLOCATIONS DICTIONARY
IN THE DOMAIN OF LSP – NEEDS AND OPPORTUNITIES**

S u m m a r y

This paper aimed to present a model of a specialized dictionary of collocations in the Serbian language, in the scientific style and the field of linguistics. The motivation for such a manual comes from problems in the reception and production of collocation. Learners with different levels of proficiency face difficulties mostly connected with terms of combination, synonymy, linguistic interference (external or intralinguistic), metaphor, and other semantic transformations, as well as lexical gaps. The further dictionary would provide the largest number of secondary collocates of a certain keyword in one place and eliminate dilemmas related to use.

In the introduction, we first defined the terms language for specific purposes, scientific discourse, and terminological systems. Then, we presented brief conclusions connected to the problems in the reception and production of collocations.

Next, there is an overview of previous researches that should provide an answer to the question What kind of collocation dictionary do we need? and present several existing dictionaries and models for making collocation dictionaries, followed by: a) the material from which frequency examples of persistent lexical compounds are excerpted, b) parameters for keyword identification (primary collocations) are singled out, c) an example is offered edited dictionary article, where the keyword would be a representative of each of the autosemantic words.

The corpus for this pilot research consists of scientific research papers in the field of linguistics, as well as examples from the electronic corpus of the modern Serbian language, as functionally unmarked material.

Key words: Serbian language, dictionary, collocations, language for specific purposes, linguistics

Prilog

Izvodi iz rečnika: 1. *Oxford Collocations Dictionary for Students of English* (OCD), 2. *Macmillan Collocations Dictionary* (MCD), 3. *The American Heritage Stedman's Medical Dictionary* (AHSMD), 4. *Dictionary of Business Collocations* (DBC)

hypothesis *noun*

- ADJ. **acceptable, plausible** | **bold** *Scientists have proposed a bold hypothesis.* | **unlikely** | **speculative** | **testable** | **working** *These observations appear to support our working hypothesis.* | **scientific**
- VERB + HYPOTHESIS **construct, form, formulate, have, make, propose, put forward, suggest** *It is possible to make a hypothesis on the basis of this graph.* ◦ *A number of hypotheses have been put forward.* | **consider, discuss, examine, test (out)** *using this data to test her hypothesis* | **confirm, prove, support** | **accept** | **reject** *None of the hypotheses can be rejected at this stage.*
- VERB + HYPOTHESIS **concern sth** *Her hypothesis concerns the role of electromagnetic radiation.* | **predict sth** *The hypothesis predicts that children will perform better on task A than on task B.*
- PREP. **on** *the* ~ *Her study is based on the hypothesis that language simplification is possible.* | ~ **about** *an interesting hypothesis about the development of language* ~ *on* *The results confirmed his hypothesis on the use of modal verbs.*

ac-ces-so-ry (âk-sēs'ə-rè) *adj.* Having a secondary, supplementary, or subordinate function.

accessory adrenal *n.* An island of cortical tissue separate from the adrenal gland, usually found in the retroperitoneal tissues, kidneys, or genitals. Also called *adrenal rest*.

accessory cephalic vein *n.* A variable vein that passes along the radial border of the forearm to join the cephalic vein near the elbow.

accessory gland *n.* A small mass of glandular tissue detached from, but lying near, another gland of similar structure.

implement *v*

make an idea, plan, system or law start to work

- **adv+V** **successfully, correctly, effectively, efficiently, properly, rigorously, successfully** *We successfully implemented the scheme on 17 February 2000.*
- ▶ **completely fully** *The planned changes have not yet been fully implemented.*
- ▶ **immediately, immediately, quickly, swiftly, with immediate effect, without delay** *The adjudicator's decision is final and must be implemented immediately.*
- ▶ **over a particular area locally, nationally, widely** *National contracts will be locally implemented.*
- ▶ **badly, badly, poorly** *Legislation which is poorly implemented is not acceptable.*

Usage Implement is usually passive in all of the adv+V combinations shown above: *Their advertising campaign was badly implemented.* • *We are now working to ensure that the recommendations are effectively implemented.*

ANALYSIS *n.* a close, detailed examination or report

analiză, studiu, examine

V: agree with, appreciate, carry out, complete, defy, do, embark on, handle, indulge in, invalidate, make, offer, present, produce, provide, request, resist, restrict ~ to, send, supervise, undertake, use ~

V: ~ *confirms, demonstrates, is based on, shows, suggests*

A: *accounting, annual, authoritative, basic, (un)biased, broad, careful, close, confidential, (benefit-)cost, critical, customer profile, data, detailed, economic, efficiency, expert, final, financial, foregoing, genuine, harsh, illuminating, impartial, in-depth, informal, job, logical, market, misleading, needs, objective, painstaking, penetrating, perceptive, precise, preliminary, problem, profound, qualitative, quantitative, rational, rigorous, rough, sales, scholarly, simple, situation, sober, sophisticated, statistical, systematic, tentative, thorough, thought-provoking, tough, wide-ranging ~*

P: ~ *book, paper, programme; ~ of expenses; certificate of ~*